

„Diskurzívna formácia kolektívnej identity: súperiace obrazy ‚Rómov‘“
Posudek magisterské práce Marka Mikuše

Problematice romských populací žijících na území bývalého Československa je českou etnografií/etnologií/antropologií věnována již po desetiletí koncentrovaná pozornost. K širší diskuzi, během níž by došlo ke střetu stoupců odlišných stanovisek ohledně etnografické reflexe českých a slovenských Romů, však došlo teprve před několika lety zásluhou plzeňských antropologů Marka Jakoubka a Tomáše Hirta. Předkládaná studie vznikla nejen v kontextu této diskuze, byla jí do značné míry i inspirována. Mikušovou ctižádostí v posuzované práci není však jen sumarizovat průběh této diskuze, nýbrž též nabídnout inovativní metaúroveň pohledu na způsob vědecké a politické tematizace Romů posledních let.

Z formálního hlediska je práce rozvržena do pěti kapitol, přičemž její těžiště je možno spatřovat v kapitole druhé, věnované teoretickému pozadí sledované problematiky a v kapitole čtvrté, obsahující vlastní analýzu diskurzů, tematizujících romské identitární koncepce. Mikušem probírané okruhy na sebe logicky navazují a obsahově spolu vzájemně korespondují. Také je třeba ocenit autorovu snahu po ukotvení základních frekventovaných termínů a teoretických konceptů v autoritativní literatuře, které ve své práci opakovaně používá, resp. na kterých vystavěl svoji argumentaci (etnicita, etnická skupina, kolektivní identita, diskurzivita apod.). Mikuš definuje i svá další východiska a pracovní postupy, přičemž za finální metodu svého rozboru zvolil obsahovou analýzu. V teoreticko-metodologické rovině kombinuje obecné sociálněvědní přístupy, které byly vypracovány na studiu kolektivní identity a diskurzu.

O způsobu sběru a výběru resp. selekci analyzovaných dat je čtenář informován ve třetí kapitole (str. 53-57). Z textu je patrná Mikušova impozantní znalost primární i sekundární literatury, včetně základních prací zahraniční provenience, které jsou věnovány teoretickým problémům antropologického studia konstrukce kolektivních identit. Sledované identitární koncepty jsou zkoumány z hlediska jejich sekundárních prezentací v domácí odborné literatuře, politice a v českých a slovenských médiích. Pramennou základnu tedy Mikušovi tvořily prezentace a reprezentace romské identity (identit) publikované v odborné literatuře,

v dokumentech politické provenience (vládní i nevládní) a v médiích. O tom, o jak rozsáhlý vzorek publikací se jednalo, vypovídají přílohy 1 až 3 zařazené na závěr práce.

Mikuš rozeznává dva základní přístupy k problematice Romů, tak, jak je v současnosti prezentována sociálními vědami v České republice. První koncept chce v ‚Rómech‘ vidět „etnickou skupinu, národ či národnostní menšinu“. Oproti tomu stoupeni druhé pozice podle Mikuše tematizují Romy jako „sociální/kulturní kategorii a národ v procesu konstrukce“. Mezi těmito dvěma póli vzájemně soupeřících konceptů romských identit se pak v ČR odvíjí současná diskuze ohledně řešení tzv. romské otázky. O vysoké společenské aktuálnosti tohoto tématu svědčí skutečnost, že s příkloněním se k jedné nebo druhé identitární alternativě je spojena celá řada konkrétních důsledků, majících závažné konsekvence i pro příslušníky majoritní společnosti. Vedle řady dílčích podotázek se autor ve své práci snaží vyslovit především k následujícím třem problémovým okruhům: Jakým způsobem dochází v rámci analyzovaných diskurzů ke konstruování kolektivní identity „sociálně exkludovaných Rómů“? Může tato diskurzivita modifikovat procesy formování jejich kolektivní identity? A konečně, jakým způsobem tyto diskurzy souvisejí s navrhovanými koncepcemi na řešení problematiky „sociálně vyloučených Rómů“ (s. 47-48)?

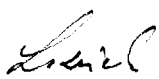
Ve sledu jinak na sebe logicky navazujících kroků působí poněkud anorganicky, že finální problematizace tématu je vřazena až na str. 47-48, tedy téměř do poloviny vlastního textu. Takto nebo obdobně srozumitelně formulovanou badatelskou intenci by bylo možné stručně zakomponovat již do úvodu. Na mnoha místech práce lze autorovi dále vytknout snad až zbytečně složitý jazyk. Mnohé by šlo vyjádřit elegantněji a hlavně srozumitelněji i jinak. Stylistickou neusazenost předkládaných myšlenek ještě umocňuje (nejen) Mikušův nešvar, spočívající v příliš častém a hlavně zbytečném užívání cizí terminologie. Z hlediska předkládaných výsledků lze s Mikušem v některých ohledech polemizovat, nelze mu však upřít snahu o inovativní pohled na sledované téma. Díky svému zaměření na společensky vysoce aktuální problematiku lze bez nadsázky konstatovat, že Mikušova práce má širší společenský záběr než úzce etnologický. I z tohoto důvodu by bylo možné po přepracování

menších stylistických nesrovnalostí alespoň některé části studie (např. ze čtvrté kapitoly) doporučit k publikování v některém odborném periodiku.

Předložená studie splňuje podmínky kladené na magisterské práce a lze ji proto doporučit k obhajobě.

Navrhované hodnocení: výborně.

V Drážďanech, 11. 9. 2007

Doc. Petr Lozoviuk, Ph.D
Institut für sächsische Geschichte
und Volkskunde, Dresden